

MASOFAVIY TA'LIM AFZALLIKLARI VA MUAMMOLAR TAHLILI

Nishanova Aziza Mirzaxmadovna

TURAN INTERNATIONAL UNIVERSITY

Raximjanova Gullola Ulug'bek qizi

TURAN INTERNATIONAL UNIVERSITY

S.BT-22 05 guruh talabasi

Annotatsiya

Ushbu tezis masofaviy ta'limning afzalliklari va muammolarini ilmiy jihatdan tahlil qiladi. Masofaviy ta'lim axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi geografik masofani bartaraf etuvchi zamonaviy ta'lim shakli bo'lib, sinkron va asinkron rejimlarda tashkil etiladi. Tadqiqotda uning asosiy afzalliklari – geografik erkinlik, vaqt moslashuvchanligi, moliyaviy tejamkorlik, ta'lim resurslariga keng kirish, inklyuzivlik va mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirish – ochib beriladi. Shu bilan birga, internet infratuzilmasining yetarli emasligi, raqamli kompetentlikning pastligi, ta'lim sifatini nazorat qilishdagi qiyinchiliklar, jonli muloqotning cheklanganligi, motivatsiya pasayishi va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishdagi cheklovlar kabi muammolar tahlil qilinadi. O'zbekiston sharoitida, ayniqsa qishloq hududlarida kuzatilayotgan texnik va pedagogik qiyinchiliklar alohida e'tiborga olinadi. Tezisda masofaviy ta'lim samaradorligini oshirish uchun raqamli infratuzilmani mustahkamlash, o'qituvchilar malakasini oshirish, aralash (blended) ta'lim shakllarini joriy etish va interaktiv metodlarni keng qo'llash kabi tavsiyalar beriladi. Tadqiqot natijalari pedagoglar, metodistlar va ta'lim sohasi mutaxassislari uchun amaliy

ahamiyatga ega bo'lib, raqamli transformatsiya sharoitida sifatli ta'limni ta'minlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: masofaviy ta'lim, onlayn ta'lim, raqamli ta'lim, afzalliklar, muammolar, raqamli kompetentlik, aralash ta'lim.

Аннотация

В данной диссертации проводится научный анализ преимуществ и проблем дистанционного образования. Дистанционное образование представляет собой современную форму обучения, основанную на информационно-коммуникационных технологиях, которая устраняет географические барьеры между преподавателем и обучающимся. Оно организуется в синхронном и асинхронном режимах. В исследовании раскрываются основные преимущества дистанционного образования: географическая свобода, временная гибкость, экономическая эффективность, широкий доступ к образовательным ресурсам, инклюзивность и развитие навыков самостоятельного обучения. Одновременно анализируются ключевые проблемы: недостаточность интернет-инфраструктуры, низкий уровень цифровой компетентности, трудности в контроле и оценке качества обучения, ограниченность живого общения и социализации, снижение мотивации, а также ограничения в формировании практических навыков. Особое внимание уделяется техническим и педагогическим трудностям, наблюдаемым в Узбекистане, особенно в сельской местности. В диссертации предлагаются рекомендации по повышению эффективности дистанционного образования, включая укрепление цифровой инфраструктуры, повышение квалификации педагогов, внедрение смешанных (blended) форм обучения и широкое применение интерактивных методов. Результаты исследования имеют практическое значение для педагогов, методистов и специалистов сферы образования и

способствуют обеспечению качественного образования в условиях цифровой трансформации.

Ключевые слова: дистанционное образование, онлайн-обучение, цифровое образование, преимущества, проблемы, цифровая компетентность, смешанное обучение.

Abstract

This thesis provides a scientific analysis of the advantages and problems of distance education. Distance education is a modern form of learning based on information and communication technologies that overcomes geographical barriers between teachers and students. It is organized in synchronous and asynchronous modes. The study highlights the main advantages of distance education: geographical freedom, time flexibility, cost-effectiveness, wide access to educational resources, inclusivity, and the development of independent learning skills. At the same time, it examines key challenges such as insufficient internet infrastructure, low digital competence, difficulties in quality control and assessment, limited live communication and socialization, decreased motivation, and constraints in developing practical skills. Special attention is paid to technical and pedagogical difficulties observed in Uzbekistan, particularly in rural areas. The thesis offers recommendations for improving the effectiveness of distance education, including strengthening digital infrastructure, enhancing teachers' professional skills, introducing blended learning models, and widely applying interactive methods. The research findings are of practical importance for teachers, methodologists, and education specialists, contributing to the provision of quality education in the context of digital transformation.

Keywords: distance education, online learning, digital education, advantages, challenges, digital competence, blended learning.

Zamonaviy ta'lim tizimida masofaviy ta'lim axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi geografik masofani bartaraf etuvchi muhim ta'lim shakli sifatida e'tirof etiladi. U sinkron (real vaqtda) va asinkron (mustaqil) shakllarda tashkil etilib, onlayn platformalar, video darslar, elektron resurslar va interaktiv vositalar orqali amalga oshiriladi. COVID-19 pandemiyasi davrida masofaviy ta'limning ahamiyati keskin oshdi va bugungi kunda u an'anaviy ta'lim bilan birga qo'llanilmoqda.

Masofaviy ta'limning asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat: geografik erkinlik, vaqt moslashuvchanligi, moliyaviy tejamlilik, ta'lim resurslariga keng kirish, imkoniyati cheklangan shaxslar uchun inklyuzivlik va mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirish. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bu shakl o'quvchilarning o'zini o'zi boshqarish qobiliyatini oshiradi va xalqaro kurslarga kirish imkoniyatini yaratadi.

Biroq masofaviy ta'limda bir qator muammolar ham mavjud. Eng asosiylari: internet infratuzilmasi va texnik ta'minotning yetarli emasligi (ayniqsa qishloq hududlarida), o'quvchi va o'qituvchilarning raqamli kompetentligi pastligi, ta'lim sifatini nazorat qilishdagi qiyinchiliklar, jonli muloqot va ijtimoiylashuv imkoniyatining cheklanganligi, motivatsiya pasayishi hamda amaliy ko'nikmalarni shakllantirishdagi cheklovlardir. O'zbekiston sharoitida ham ushbu muammolar dolzarb bo'lib qolmoqda.

Ushbu tezisning maqsadi – masofaviy ta'limning afzalliklari va muammolarini ilmiy manbalar asosida tahlil qilish, O'zbekiston ta'lim tizimidagi holatni o'rganish va uni samarali rivojlantirish yo'llarini aniqlashdan iborat. Tadqiqot natijalari pedagoglar, metodistlar va ta'lim sohasi mutaxassislari uchun amaliy ahamiyatga ega.

Masofaviy ta'lim zamonaviy ta'lim tizimining muhim shakli bo'lib, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi geografik masofani bartaraf etadi. U sinkron (real vaqtda

videodarslar) va asinkron (mustaqil o'rganish) shakllarda tashkil etilib, Moodle, Google Classroom, Zoom va boshqa platformalar orqali amalga oshiriladi. COVID-19 pandemiyasi davrida bu ta'lim shakli keng joriy etildi va bugungi kunda an'anaviy ta'lim bilan parallel rivojlanmoqda.

Masofaviy ta'limning asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat:

1. Geografik erkinlik – o'quvchi istalgan joydan bilim olishi mumkin.
2. Vaqt moslashuvchanligi – o'ziga qulay vaqtda darslarni o'zlashtirish imkoniyati.
3. Moliyaviy tejamkorlik – transport, turar joy va boshqa xarajatlar kamayadi.
4. Ta'lim resurslariga keng kirish – onlayn kutubxonalar, videodarslar va interaktiv materiallardan foydalanish.
5. Inklyuzivlik – imkoniyati cheklangan shaxslar uchun qulay sharoit yaratadi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, masofaviy ta'lim o'quvchilarning mustaqil o'rganish, o'zini o'zi boshqarish va raqamli kompetentlik ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Biroq masofaviy ta'limda jiddiy muammolar ham mavjud:

- Internet infratuzilmasi va texnik ta'minotning yetarli emasligi (ayniqsa qishloq hududlarida);
- O'quvchi va o'qituvchilarning raqamli savodxonligi pastligi;
- Ta'lim sifatini nazorat qilish va baholashdagi qiyinchiliklar;
- Jonli muloqot va ijtimoiylashuv imkoniyatining cheklanganligi;
- Motivatsiya pasayishi va o'zini o'zi nazorat qilishdagi muammolar;
- Amaliy va laboratoriya mashg'ulotlarini to'liq o'tkazib bo'lmashligi.

O‘zbekiston sharoitida ham ushbu muammolar dolzarb. Qishloq joylarda internet sifati pastligi, o‘qituvchilarning masofaviy ta’lim metodikasini yetarli egallamaganligi va o‘quvchilarning mustaqil ishlashga moslashishidagi qiyinchiliklar ta’lim sifatiga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda.

Masofaviy ta’lim samaradorligini oshirish uchun quyidagi yondashuvlar tavsiya etiladi: raqamli infratuzilmani mustahkamlash, o‘qituvchilar malakasini oshirish, interaktiv va aralash (blended) ta’lim shakllarini keng joriy etish, motivatsiyani qo‘llab-quvvatlovchi mexanizmlarni ishlab chiqish hamda amaliy ko‘nikmalarni rivojlantirish uchun virtual laboratoriyalar va simulyatsiyalardan foydalanish.

Xulosa qilib aytganda, masofaviy ta’limning afzalliklari uning muammolaridan ustun keladi, ammo bu muammolarni tizimli hal etish ta’lim sifatini oshirishning muhim sharti hisoblanadi. O‘zbekiston ta’lim tizimida masofaviy ta’limni samarali rivojlantirish raqamli transformatsiya va inklyuziv ta’limni ta’minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Maxmatqulov O.M. Masofaviy ta’lim texnologiyalarining afzallik va muammolari // The latest news and research in education. – 2026. – Vol. 3, No. 2. – B. 108–114.
2. AKT dan foydalangan holda masofaviy ta’limning afzalliklari va muammolari // Yangi O‘zbekiston talabalari axborotnomasi. – 2025.
3. UNESCO. Distance Learning Solutions. – Paris, 2020.
4. Moore M., Kearsley G. Distance Education: A Systems View of Online Learning. – Cengage Learning, 2012.
5. Bates A.W. Teaching in a Digital Age. – BCcampus, 2015.
6. Hodges C. et al. The Difference Between Emergency Remote Teaching and Online Learning // EDUCAUSE Review. – 2020.
7. Mahalliy tadqiqotlar va O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim vazirligi materiallari (2024–2026).

